

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องขบวนการพุทธใหม่ในประเทศไทยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๒ ข้อ คือ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และแนวการปฏิบัติ วิธีการเผยแผ่ และอิทธิพลต่อสังคมของ พระครูพิพิธประชานาถ วัดสามัคคี คุณพ่อทองพูน เสาวโรจน์พันธ์ วิหารธรรม และ คุณแม่จันทร์ทา ฤกษ์ยาม สำนักปฏิบัติธรรมภูริทัตตะ

โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูล ๑ ปี จากนั้นจึงได้นำมาเขียนเป็นรายงานการวิจัย และได้ข้อสรุปออกมาดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูล ๓ แห่ง ดังนี้ ๑) วัดสามัคคี ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์ ๒) วิหารธรรม บ้านหนองโดน ต.หนองโดน อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ ๓) สำนักปฏิบัติธรรมภูริทัตตะ บ้านหนองไสย ต.ดุกอ อ.หนองฮี จ.ร้อยเอ็ด อันเป็นที่ทำการของแต่ละสำนักซึ่งความเป็นมาของแต่ละสำนักยังไม่มีผู้ศึกษาอย่างจริงจังมาก่อน งานวิจัยนี้ขึ้นแรกจึงต้องศึกษาความเป็นมาของแต่ละสำนัก ดังนี้

๕.๑.๑ วัดสามัคคี

ประวัติ พระครูพิพิธประชานาถ (นาน สุทนต์)

พระครูพิพิธประชานาถ เดิมชื่อ นาม นามสกุล สีชมพู่ เกิดเมื่อวันที่ ๑๓ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ ณ.บ้านเลขที่ ๒๔ บ้านเตรียมใต้ ตำบลสะพานลาว อำเภอเมือง จังหวัด สุรินทร์

การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ นครราชสีมา

การปกครอง เจ้าอาวาสวัดสามัคคี เจ้าคณะตำบลท่าสว่าง

จุดเริ่มต้นการพัฒนาชุมชน เกิดขึ้นเมื่อ ในปี ๒๕๒๑ พระครูพิพิธประชานาถ ตัดสินใจเปลี่ยนวิธีการพัฒนาใหม่ โดยการอบรมปฏิบัติธรรมกรรมฐาน เรียกว่า "กรรมฐานเพื่อการพัฒนา" เพื่อให้ชาวบ้านรู้จักความอยาก ความต้องการของตนเองที่เกิดขึ้นไม่มีที่สิ้นสุด พร้อมทั้ง

สอนให้ดับหรือทำลายกิเลสตัณหาให้ตายไป เมื่อชาวบ้านสงบนิ่ง มีปัญญาเห็นความทุกข์ของตนเอง ขึ้นต่อไปคือ การแก้ไขปัญหาระดมกำลังชาวบ้าน วัตถุประสงค์ของต่าง ๆ มาพัฒนาหมู่บ้าน โดยเล็งเห็นว่า ความสงบสุขจะไม่เกิด หากชาวบ้านยังขาดแคลนในปัจจัยสี่ งานสร้างสรรค์ความอุดมของปัจจัยสี่จึงเกิดขึ้น ดังนั้นทิศทางการพัฒนา จะต้องพัฒนาพร้อมกันทั้งสองด้าน คือ วัตถุ (เศรษฐกิจ) และจิตใจ ให้สมดุลกัน เพื่อจะทำให้ชาวบ้านสามารถปฏิบัติตนให้มีความกินดีอยู่ดี และมีความปลอดภัย (พ้นจากทุกข์) ถ้าหากนามกับรูป (กายกับใจ) ไม่ได้ได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันแล้ว ก็จะทำให้เกิดความไม่สมดุลกัน และเกิดปัญหาทางสังคมขึ้น

รูปแบบองค์กร

ในระยะแรกหลวงพ่อนาน ยังไม่ได้จัดรูปแบบขององค์กร ต่อมาคณะศิษยานุศิษย์ ร่วมกับองค์กรพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน ได้จัดงานฉลองแสดงมุทิตาจิตเพื่อระดมทุนจัดตั้งกองทุนพัฒนาชนบทตามเจตนารมณ์ และใช้ชื่อกองทุนว่า "มูลนิธิพิพิธประชานาถ" และได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิเมื่อ วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๓๔ พื้นที่ปฏิบัติงาน กลุ่มสหธรรมเพื่อการพัฒนาสุรินทร์ ที่พระครูพิพิธประชานาถเป็นประธานได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการปฏิบัติงานในพื้นที่ต่าง ๆ และ มูลนิธิแบ่งฝ่ายในการดำเนินงาน ดังนี้

๑. การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมเกษตรผสมผสานเกษตรกรรมธรรมชาติ
๒. พัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มพระสงฆ์, องค์กรชุมชน, กลุ่มหมอพื้นบ้าน และเยาวชน การดำเนินงาน เช่น

๒.๑ กลุ่มสหธรรมเพื่อการพัฒนา (การรวมกลุ่มพระสงฆ์นักพัฒนา) จำนวน ๒๒ รูป

๒.๒ สวัสดิการชุมชน : ออมทรัพย์ สหบาลข้าว ศูนย์สาธิตการตลาด

๓. ส่งเสริมเกษตรกรรมธรรมชาติ
๔. การฟื้นฟูการแพทย์แผนไทย และสมุนไพร
๕. โครงการศูนย์การเรียนรู้ สหธรรมเพื่อการพัฒนา
๖. โครงการสัปดาห์ปฏิบัติธรรม
๗. โครงการปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด
๘. โครงการส่งเสริมเด็กยากจนเข้ามามีชีวิต

ดังนั้นจากข้อมูลจะเห็นได้ว่าโครงการพัฒนาต่าง ๆ ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมุ่งที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นผสมผสานกับหลักความเชื่อในพระพุทธศาสนาอันที่พึงทางจิตใจของชาวไทยมาช้านาน ทำให้ประชาชนเข้าใจบทบาทของพระสงฆ์ที่สามารถบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเป็นอย่างดี

คำสอน

การเทศนาสั่งสอนนับเป็นบทบาทหนึ่งพระสงฆ์ หลวงพ่อนาน เป็นพระสงฆ์องค์หนึ่งสามารถใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์เทศนาสั่งญาติโยมโดยใช้ถ้อยคำง่าย ๆ รวมทั้งนำการดำเนินชีวิตประจำวันหรือการทำนามาเป็นการเปรียบเทียบ ชี้แจง ทำให้ประชาชนเข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังปรากฏกฎในการ พบปะกับญาติโยมทุกครั้งที่ได้จัดงานเมล็ดพันธุ์พื้นบ้าน ดังนี้

...สิ่งที่เกิดขึ้นกับพวกเรา อาตมาจะเรียกว่าธรรมะ ปรารถนาคือความเพียร หนึ่ง ทุกท่านทั้งหลายที่เกิดเป็นเกษตรสีเขียวขึ้นมา เตรียมความพร้อม เตรียมที่ไหน ไม่ต้องเตรียมอะไรหรอก ที่ตัวเรานั้นแหละ เตรียมอะไร เตรียมตา... เตรียมหู เตรียมจมูก ลิ้น กาย พอแล้ว

นี่แหละจะนำสิ่งต่าง ๆ ไปเกิดขึ้นในใจของเรา ตาเห็นรูป สติหยุดก่อน เรียกว่า สังวร ปธาน สำรวมระวัง ถ้ามีสติคอยระวัง เห็นรูป หยุดก่อน ได้ยินเสียงก็หยุดก่อน สติหยุดก่อน ดมกลิ่น ลิ้มรสสัมผัส ก็หยุดก่อนขึ้นมา สติระวังไว้ขึ้นมา อย่าให้เข้าถึงจิต มาถึงตาได้ มาถึงหูได้ จมูก ลิ้น กาย แต่อย่าให้ถึงจิตขึ้นมา ถ้ามาถึงจิตแล้ว เต็มเป็นเจตสิก ยากที่จะแก้ไข ดิตแล้วไม่ได้ เพราะไม่รู้รูปด้วยเนาะ เราตาทายาบอย่างนี้ เครื่องมือทายาบ ๆ เหล่านี้ ไม่ได้หรอก เรามีสติพร้อมแล้วหรือยัง มีปัญญาพร้อมแล้วหรือยัง ที่จะขัดจะเกลา สิ่งเหล่านี้ขึ้นมาได้ ฉะนั้นต้องป้องกัน ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหล่านี้ขึ้นมา ให้อยู่ด้วยสติ ให้มันคงยั่งยืน

เมื่อสติกันได้แล้วก็ไป ปะหานะปะธาน ในอัมมะจักรเนาะ ปะหานะปะธาน อันนี้ก็คอยพอ ขจัดสิ่งที่ไม่ดี การคิดไม่ดี การพูดไม่ดี การกระทำไม่ดี ให้ออกไป เมื่อออกไปแล้ว ก็เอาสิ่งที่ดี ๆ ศีล มีไหม สมาธิมีไหม ปัญญามีไหม คุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อยู่ในใจเรามีไหม

เมื่อมีสิ่งนี้แล้ว สิ่งที่ไม่ดีก็ไม่ต้องมา เราก็ภูมิใจแล้ว สบายใจแล้ว อิ่มเอิบแล้ว จะตาย ๆ ไปก็เรียกว่าตายตาหลับสบาย เราไม่ต้องห่วงแล้ว ว่าเราจะตายจะเป็นอะไร เพราะจิตเรามีที่อยู่แล้ว มีพันธุ์ที่ดีแล้ว พันธุ์พืชดีแล้ว

หลวงพ่อก็คัดพันธุ์มา เอาข้าวสาร เป็นข้าวหว่านกล้า เอากล้านั้นมาดำแล้ว เป็นพันธุ์ดีแล้วขึ้นมา ขัดเกลาดีแล้ว เป็นพันธุ์ดีแล้ว ดิตอยู่ในจิตวิญญาณของเราทุกคนแล้ว เกษตรอินทรีย์ ดิตอยู่ที่จิตใจของเรา ตัวเราก็พันธุ์ดีแล้ว นี่พันธุ์พ่อพันธุ์แม่ พันธุ์ครูบาอาจารย์ พันธุ์พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ท่านของท่าน ศีล ภาวนา ก็อยู่ในใจเราแล้ว ศีล สมาธิ ปัญญา มีแต่คุณพระแม่ทั้งหมด คุณพระแม่ธรณีคงคาก็อยู่ในตัวเราหมดแล้ว...

วิธีการเผยแพร่

การเผยแพร่หลักการความของหลวงพ่อนาน ท่านจะใช้วิธีการจากความสำเร็จในโครงการต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์ตัวเอง โดยเฉพาะสมาชิกในชุมชนได้นำวิธีการขยายไปหมู่บ้านอื่น ๆ ด้วยบทบาทการบริหารจัดการและพัฒนากลุ่มให้เป็นกลุ่มองค์กรที่มีชีวิตแม้จะเป็นเพียงขนาดเล็กก็ตาม การขับเคลื่อนงานพัฒนาอย่างต่อเนื่องของหลวงพ่อนาน จึงเป็นที่ยอมรับในวงการนักวิชาการ นักการพัฒนาทั้งในส่วนภาครัฐ ภาคเอกชนและพระสงฆ์นักพัฒนา ทั้งในระดับภาคและระดับประเทศ

ต่อมาหลวงพ่อนานได้เป็นประธานกรรมการบริหารมูลนิธิ วิธีการเผยแพร่จึงเป็นรูปแบบมากยิ่งขึ้นทำให้การดำเนินการตามปณิธานในการขับเคลื่อนงานพัฒนาเป็นไปอย่างมีระบบ พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทพระสมาชิก คณะเจ้าหน้าที่อาสาขยายเครือข่ายในชุมชนที่พร้อมให้เรียนรู้งานอย่างต่อเนื่อง พัฒนางานในพื้นที่ของตนตามความถนัด โดยวางแผนทางการเผยแพร่ไว้ดังนี้

- เรียนรู้ความเป็นประชาธิปไตย
- เคารพในสิทธิของตนและบุคคลอื่น
- มีความปรองดองสมานฉันท์
- สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน
- มีเอกภาพในความหลากหลาย
- การพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากกิจกรรมเดิม เพิ่มเติมกิจกรรมใหม่
- ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ปัจจุบันนี้ มูลนิธิประชาชนาก กลุ่มสหธรรมเพื่อการพัฒนา ภายใต้การบริหารของหลวงพ่อนานยังคงเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนงานพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่งกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม เช่นการส่งเสริมปลูกป่าครอบครัว ป่าชุมชน บทบาทของหมอพื้นบ้านสมุนไพรเพื่อชีวิต เกษตรอินทรีย์ ด้วยบทบาทในการทำงานพัฒนาชุมชน สังคม ในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่องเป็นที่ยอมรับในทุกวงการ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงได้รับอาราธนาไปบรรยายขยายแนวความคิดการพัฒนาศึกษาดูงาน ณ ประเทศศรีลังกา กัมพูชา พม่า เกาหลีใต้ เวียดนาม เยอรมัน ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ อิตาลี ญี่ปุ่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย เป็นต้น

ผลกระทบต่อสังคม

ประเทศไทยเป็นสังคมที่ยอมรับพระพุทธศาสนา และได้รับการหล่อหลอมจากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามายาวนาน วิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ จึงเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนา เมื่อสังคมเปิดกว้างขึ้นในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และ

วัฒนธรรมจึงเป็นเหตุที่สำคัญที่นำไปให้สังคมไทยต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจประชาชนมีหนี้สินมากขึ้น จำนวนประชากรมากขึ้น ความเห็นแก่ตัวมากขึ้น สภาพสิ่งแวดล้อมจึงไม่มีใครเอาใจใส่ดูแลจนเกิดภาวะวิกฤติทางสิ่งแวดล้อม หลวงพ่อนาน จึงเป็นพระสงฆ์รูปหนึ่งที่เฝ้ามองความเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงได้ชักชวนชาวบ้าน ๔๐ คน รูปแบบ คือ ให้ชาวบ้านหนุ่มสาวเพื่อรักษา ศิล จากนั้นจึงพาไปปฏิบัติ สมานี ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่ง ปัญญา ในป่าช้า ปรากฏว่า การนำวิธีปฏิบัติกรรมฐานขั้นพื้นฐาน มาใช้กับชาวบ้านได้ผลพอสมควร ชาวบ้านบางคนสามารถลดหรือเลิกอบายมุขได้ ไปปฏิบัติสมณะกรรมฐาน เพื่อสอนให้ชาวบ้านรู้จักตัวเอง รู้จักความยากความต้องการของตัวเองที่เกิดขึ้นไม่มีสิ้นสุดพร้อมทั้งสอนให้ดับหรือทำลายกิเลสตัณหาซึ่งเรียกว่าง่าย ๆ ว่าทำให้กิเลสบางอย่างตายไปจากจิตใจความศรัทธาวิธีการของหลวงพ่อนานก็พลอยขยายกว้างออกไปจนหลวงพ่อนานต้องรับนิมนต์จากหมู่บ้านอื่น ๆ การฝึกกรรมฐานขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เริ่มต้นด้วยจำนวนคน ๔๐ คน เพิ่มขึ้นเป็น ๑๐๐ – ๒๐๐ คน มีทั้งหนุ่มสาวและผู้สูงอายุ ด้วยกิตติศัพท์เลื่องลือกันว่า หลวงพ่อนานนำพาชาวบ้านฝึกฝนจิตใจให้สงบ และนำการพัฒนาชาวบ้านด้วยบทบาทการบริหารจัดการและพัฒนา กลุ่ม ให้เป็นกลุ่มองค์กรที่มีชีวิตแม้จะเป็นเพียงขนาดเล็กก็ตาม การขับเคลื่อนงานพัฒนาอย่างต่อเนื่องของหลวงพ่อนาน จึงเป็นที่ยอมรับในวงการนักวิชาการ นักการพัฒนาทั้งในส่วนภาครัฐ ภาคเอกชนและพระสงฆ์นักพัฒนา ทั้งในระดับภาคและระดับประเทศ ต่อมาหลวงพ่อนานได้เริ่มโครงการปลูกข้าวปลอดสารพิษขึ้น เพื่อเป็นหนทางในการตัดตอน ตัดวงจรเป็นหนี้เป็นสินของเกษตรกรชาวบ้านผู้ทำนาที่เป็นหนี้เพราะการซื้อปุ๋ยเคมี ซื้อยาปราบศัตรูพืชทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษกระทบถึงคนและสัตว์ ผลผลิตของการทำนาปลอดสารพิษ ได้นำมาแปรรูปเป็นข้าวสารส่งออกไปยังตลาด ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ประเทศเยอรมัน ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น ทำรายได้ที่มั่นคงให้กับประชาชนที่เป็นสมาชิก ดังนั้นทำให้ชุมชนต่าง ๆ ให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการทำนาปลอดสารพิษ เป็นจำนวนมาก

๕.๑.๒ วิหารธรรมบ้านหนองโดน

ประวัติ อาจารย์ทองพูน เสาวโรนุพันธ์ เกิดที่บ้านตากแดด ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันพุธ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑ ปีชวด พุทธศักราช ๒๔๔๓ เวลาเช้าตรูตรงกับ วันที่ ๑ เดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๔๔๓ นามบิดา นายจันทร์ นามมารดา นางทองก่อนเกิด มารดาตั้งครรภ์อยู่ ได้นิมนต์ว่ามีผู้นำพานดอกบัวมาให้ เมื่อครบกำหนดคลอดมารดามีสุขภาพแข็งแรง ไม่เคยเจ็บป่วย ปวดครรภ์ปั้นป่วนอยู่หลายวัน เมื่อคลอดแล้ว ปรากฏว่ามีผมที่

กระหม่อมม้วนขอเป็นก้นหอย ร้องกวนตลอดเวลา จึงได้จัดพานแห่งเครื่องรับรองขึ้น ตั้งรับรองจนครบ ๓ วัน แล้วจึงไม่ร้องกวนอีก เลี้ยงง่ายเป็นที่โปรดปรานจึงได้ขนานนามว่า “ทองพูน”

เมื่ออายุได้ ๑๓ ปี บรรพชาเป็นสามเณร ๑ พรรษา แล้วสึกออกมาช่วยบิดามารดาทำ การงาน เยี่ยงคนธรรมดาทั่วไปจนอายุได้ ๒๑ ปี อุปสมบท ๒ พรรษา ที่วัดบ้านแพงพวย อำเภอ นางรอง เมื่อได้ลาสิกขาบท ก็แสวงหาศิลปวิทยาทั้งหลาย ทั้งทางโลกและทางธรรมอยู่เรื่อย ได้ทำ การรักษาผู้เจ็บป่วยทุกข์ ด้วยน้ำทิพย์มนต์และสมุนไพร โดยมีได้เรียกร้องคำรักษา เพียงแค่ให้คำ ยกครูเล็กน้อยเท่านั้น เมื่ออายุได้ ๒๕ ปี ได้สมรสกับนางพิมพา เพียช้ายสูงเนิน แล้วแยกครอบครัว ไปทำนาใหม่ที่บ้านหนองม่วง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ต่อมาภรรยาของท่านได้เข้า ปาอาการปวดศีรษะ และเป็นอัมพาต เป็นอยู่ภายใน ๓ วันก็สิ้นชีวิต บุตรก็ยังเล็กเป็นทายาท ติดตาม คือ นางสาวบุญ นายกว้าง เสาวโรจน์พันธ์ นายมะลิ นางละมุล เย็นจบ นอกจากนั้นถึงแก่ กรรมตั้งแต่ยังเล็ก ๒ คน เนื่องจากลูกยังเล็กมากไม่มีใครช่วยดูแล จึงย้ายไปอยู่กับพ่อตาแม่ยายที่ บ้านหนองโดน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์แต่เดิม

เริ่มถึงสัญญาแห่งการบรรลุ วันหนึ่งรู้สึกปวดตาอย่างแรง แม่ยายได้แต่งเครื่องขันท์ ๕ ตั้งพานยกบูชาขึ้นไว้ จึงได้หายเป็นปกติ มี ด้วยบุญญาภินิหารขอให้สว่างโลกสว่างธรรม จนปรากฏมีดวงแก้วลอยอยู่รอบบ้านพ่อต้น จึงได้ตั้งอธิษฐานถ้าจะมาให้สว่างโลกสว่างธรรม ก็ขอให้ดวงแก้วนั้นลอยเข้าสู่ตัว ตั้งแต่ พุทธศักราช ๒๔๘๑ อายุ ๓๘ ปี และสร้างบารมีศรัทธาวิริยะ เมตตริยเกิดขึ้นเป็นปฐมฤกษ์ มีฐานะเป็นคนธรรมดาสามัญ เพื่อเลือกคัดจัดสรรสายญาติสายกุศล ผู้มีบุญกุศลให้ได้ร่วมสร้างบารมีไปในพระศาสนา หลังจากลงหลักวางสัญญาครบคืนที่ ๓ พ่อต้น ได้เล็งเห็นองค์พระธรรมองค์แรกคือ “องค์นะ” ด้วยญาณพิเศษ “จักขุทิพย์” ได้เล็งแลเห็นมวลภาวะ วิญญาณทุกระดับชั้นโลกมนุษย์อยู่เป็นชั้น ๆ พ่อต้นจึงได้วางมือจากการทำนา บารมีจิตใจให้ ปฏิบัติตนเคร่งครัด พร้อมกับเที่ยวจาริกโปรดญาติเรื่อยไปทุกหนทุกแห่ง ที่บารมีเปิดเผยบอก ญาติ ไตกุศลมูลเดิมมาดีก็ได้รับโปรดถือปฏิบัติเอา บางคนได้รับแต่เพียงแก้ไขเหตุผ่าน ๆ ไป การช่วย ญาติมีทุกกรณีที่มาหาช่วยแก้ไขทุกข์ยาก และโปรดคุณธรรมสร้างเสริมความเจริญในการประกอบ สัมมาอาชีพทั้งปวงแก่บุคคลผู้มาขอรับโปรด อยู่มาไม่นาน นางศรี ไม่เข้าใจชีวิตนักบุญของพ่อต้น ท่าน จึงไม่เข้าใจในหนทางบุญบารมีอันสูงส่งของพ่อต้น นางศรีจึงขอแยกทาง จากนั้นท่านก็เที่ยว โปรดไปในท้องที่หลายจังหวัด ซึ่งสมัยนั้นการคมนาคมไม่สะดวกต้องเดินเท้าข้ามแม่น้ำข้ามทุ่ง เทียวโปรดญาติไปตามหมู่บ้านที่มีศิษย์ปฏิบัติอยู่และในตัวเมือง ต่อมาได้สู่ขอแม่ล้วนมาเป็น คู่สร้างบารมี แล้วย้ายมาอยู่ที่บ้านหนองโดน จัดซื้อที่ดินที่เป็นบริเวณวิหารปัจจุบันในราคา ๒๐ บาท ปลุกกระท่อมไม้ไผ่ ชุดเผือกมันรับประทาน มีบุตรชายหญิงเกิดมา ๕ คน คือ นางทวี ดวง

สูงเนิน เด็กชายสมัย (ถึงแก่กรรม) นายสุนทร เสาวโรนุพันธ์ นางสุภาพ ไทยยีนดี และนายสมจิต เสาวโรนุพันธ์

วาระสุดท้าย สังขารขององค์ต้นอ่อนเปลี้ยมาก แต่ท่านก็ได้วิตกกังวลอะไร เพราะท่านรู้ล่วงหน้าก่อนแล้ว แต่ปิดไว้มิให้ศิษย์ได้ล่วงรู้เลย สรรวมกาย สังขาร บำเพ็ญตนดับล้าง ไม่ลดละ สั่งให้ศิษย์เข้าเฝ้าเพื่อบันทึกคำบัญญัติองค์พระธรรมวรคสุดท้าย บันทึกคำดับบ้างวรรคท้าย ๆ ในเวลาใกล้รุ่ง ของวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๒๒ ศิษย์ได้เฝ้าท่านอยู่ตลอดคืน ประกอบด้วย อาจารย์บุญเพ็งฯ อาจารย์มีฯ อาจารย์ปรีชาฯ อาจารย์บุญมาฯ และญาติอื่น ๆ รวมทั้งหมดคอยเฝ้าอยู่จนถึงเวลาประมาณ ๓ โมงเช้า อาการอ่อนเปลี้ยมาก ขณะนั้นเวลา ๑๑.๒๕ นาฬิกา ท่านโบกมือเป็นการอำลาจากสังขารโลก อำลาศิษย์ทุกคนสู่เบื้องบน

คำสอน

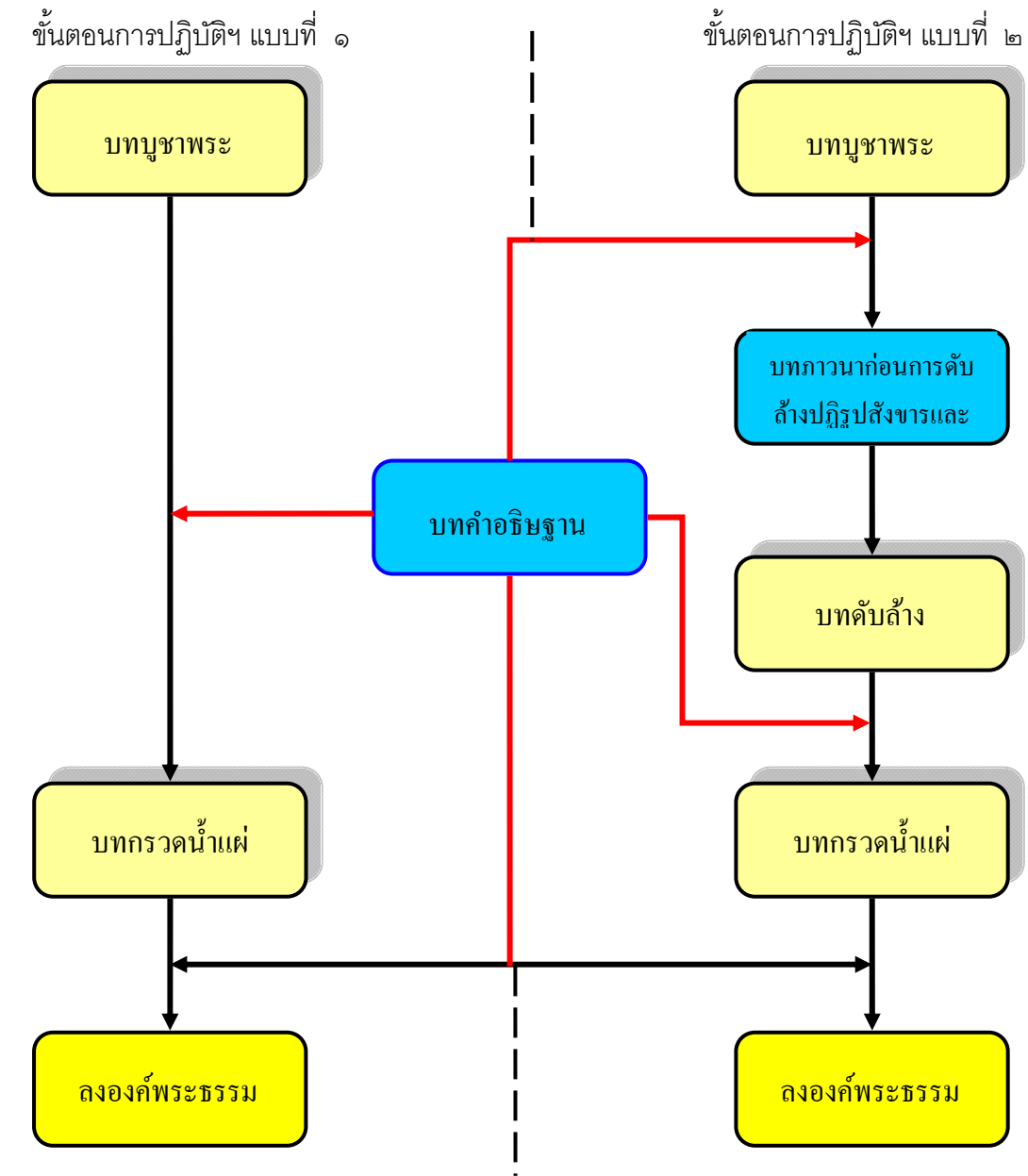
แนวปฏิบัติของสายสัญญาบารมี

วิธีปฏิบัติทางสายสัญญาเนี้ยบและสั้น ไม่วุ่นวายและวุ่นวายให้มากเรื่องมากความไม่มีข้อบังคับผูกมัดรัดตัวเรามากมายนัก เหมาะควรกับทุกคนทุกชั้น ทุกเพศ ทุกวัย ไม่มีการขีดชั้นแบ่งชั้นวรรณะและเหมาะสมอย่างยิ่งกับท่านผู้มีภาระการงานผูกพันมากมาย เรียกว่า...ว่างตอนไหนทำ (ปฏิบัติ) เวลานั้น เอาความสะดวกในส่วนตัวของแต่ละบุคคลเป็นส่วนใหญ่ ขอกันอย่างเดียวคือให้ปฏิบัติด้วยใจจริง และศรัทธา

สำหรับสถานที่ปฏิบัติ เรียนเอาเองเพียงครั้งสองครั้ง ก็นำไปปฏิบัติด้วยตนเองได้จะไปปฏิบัติที่ไหนก็ได้ ไม่มีข้อห้าม แต่...ควรจะเป็นสถานที่ ๆ สมควรหน่อย แต่...ถ้ามีห้องพระควรจะมีการจุดเทียนบูชา ๒ หรือ ๕ เล่ม รูป ๕ หรือ ๙ ดอก และดอกไม้สีขาว ๕ หรือ ๙ ดอก (ทุกครั้ง) แต่ถ้าไม่มีห้องพระ กราบเฉย ๆ ที่หมอนก่อนนอนก็ได้

ซึ่งการปฏิบัติตามแนวทางของสายสัญญาบารมีขั้นตอนดังแผนภาพที่ ๕.๑

แผนภาพที่ ๕.๑ ขั้นตอนการปฏิบัติธรรมสายสัญญาบารมี
(สำหรับศิษย์ที่แต่งพานเพื่อปฏิบัติสายสัญญาบารมี และยกพานบารมีแล้ว)

- ขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติตามลำดับ โดยเฉพาะการดัดล้างจะต้องกรวดน้ำทุกครั้ง
- ขั้นตอนที่สามารถข้ามได้ ซึ่งสามารถปฏิบัติในเวลาที่ไม่เอื้ออำนวยโดยไม่จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติในขั้นตอนอื่นๆในกรณีที่ไม่เอื้ออำนวย
- ขั้นตอนที่สามารถข้ามได้ สำหรับบทคำอธิษฐานสามารถที่จะภาวนา ณ ช่วงใดช่วงหนึ่งตามขั้นตอนได้

วิธีการเผยแผ่

วิธีการเผยแผ่ของ องค์ด้น แห่งวิหารธรรมหนองโดน เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ถึง พ.ศ. 2495 นั้น จะเป็นรูปแบบการสังเคราะห์สังเคราะห์ประชาชนด้วยพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น รักษาโรค สะเดาะเคราะห์ ตัดกรรมตัดเวร ไถ่ภูติผีวิญญาณ ที่ประชาชนเชื่อว่าเป็นเหตุทำให้ไม่สบาย และการปฏิบัติธรรมตามแนวทางที่องค์ด้นเป็นผู้นำ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ศาสนิกชนพบว่าประชาชนเป็นจำนวนมากหลังไหลเป็นจำนวนมากมารับบารมีจากองค์ด้น ด้วยความเชื่อที่ว่าองค์ด้นเป็นผู้มีบารมีแห่งองค์พระศรีอริยเมตไตรย นอกจากนั้นองค์ด้นยังได้เมตตารับศิษย์เพื่อถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ที่ได้บรรลุตามวิถีทางที่ท่านได้ค้นพบเพื่อให้ศิษยานุศิษย์ได้นำความรู้ไปช่วยเหลือประชาชนหลังจากองค์ด้นได้เสด็จนิวัติไป ศิษยานุศิษย์ได้สืบทอดความรู้พิธีกรรมต่างตลอดมาจึงทำให้ความรู้ได้เผยแพร่ไปยังทุกส่วยภูมิภาคของประเทศไทย นอกจากการช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนด้วยพิธีกรรมแล้วศิษยานุศิษย์แห่งวิหารธรรมยังได้สืบทอดเจตนารมณ์ขององค์ด้นด้วยการบำเพ็ญประโยชน์ให้กับชุมชนเช่น การบริจาคอุปกรณ์การเรียน อุปกรณ์กีฬาให้กับโรงเรียนต่าง ๆ การก่อสร้างโรงพยาบาลชุมชนและ การบริจาคสิ่งของเครื่องใช้อาหารให้กับประชาชนที่ยากจนเป็นต้น นอกจากนั้นองค์ด้นยังมีรูปแบบการเผยแผ่หลายวิธีเช่น การบรรยาย การสนทนา การถามตอบ หลักการอบรมจิตภาวนา โดยเฉพาะแนวทางการสอนขององค์ด้นเน้นให้ศาสนิกชนมีความเมตตา มีศีลธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นจุดเด่นของกลุ่มวิหารธรรม ในปัจจุบันการเผยแพร่แนวคำสอนขององค์ด้นมีทั้งในรูปของหนังสือธรรมะ แผ่น CD ROM ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะแจกเป็นธรรมทานไม่มีการจำหน่าย ตลอดจนสื่อออนไลน์ซึ่งสามารถให้ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าได้เข้าถึงโดยสะดวกเช่น

www.saisanya.net, www.sanyana.com, <http://satusanya.com>, <http://sysunya.com>, www.vihannahamm.net และ www.banjitsumpat.com

ซึ่งวิธีการเผยแผ่เหล่านี้ได้เสริมมาตั้งแต่ต้นจนกระทั่ง แนวคิดขององค์ด้น แห่งวิหารธรรมบ้านหนองโดน จึงสามารถเป็นที่ยอมรับของประชาชนในสังคมไทยในปัจจุบัน

ผลกระทบต่อสังคม

วิหารธรรมหนองโดน แม้จะเรียกชื่อต่างกันเพราะข้อจำกัดขนาดองค์กร การเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับ หรือยอมรับทั่ว ๆ ไป แต่ความหมายที่แท้จริงของศาสนากับลัทธิในงานวิจัยนี้เป็นสิ่งเดียวกัน คือ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับจริยธรรมของคนในสังคม ผู้วิจัยมีความเชื่อว่ามีเมื่อมีความเชื่อใหม่เข้าสู่ชุมชนแล้ว ชุมชนจะไม่สละทิ้งซึ่งความเชื่อเดิม หรือ ไม่รับความเชื่อใหม่ล้วน ๆ แต่จะปรับรวมใช้ด้วยกัน หรือเกิดการผสมผสานทางความเชื่อระหว่างความเชื่อใหม่ กับความเชื่อ

ดั้งเดิม ปรากฏการณ์นี้ได้เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตซึ่งเมื่อเกิดมีความเชื่อใหม่ขึ้นมาชุมชนจะปรับความเชื่อดังกล่าวนี้เข้ารวมกับความเชื่อดั้งเดิมซึ่งเรียกว่าการผสมผสานทางศาสนา ในเรื่องดังกล่าวมีผู้อธิบายไว้มากมาย การผสมผสานทางศาสนา (Religious syncretism) เป็นการผสมผสานของความเชื่อและพิธีกรรมหลาย ๆ ระบบออกมาเป็นความเชื่อและพิธีกรรมระบบเดียว (ศิริพร สุทธิฐาน, ๒๕๔๓: ๑๒) ซึ่งปัจจุบันสังคมไทยได้ปรับรวมกับความเชื่อ ๓ แบบคือ ความเชื่อดั้งเดิม ความเชื่อแบบพราหมณ์ และความเชื่อแบบพุทธในระบบเดียวกันนี้ส่วนผสมของความเชื่อแต่ละอาจารย์จะมากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับพื้นฐานและพัฒนาการของชุมชนแต่ละแห่งและแต่ละบุคคล (สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์, ๒๕๔๓: ๗๗) เช่น ชุมชนชนบทหรือผู้แก่เฒ่าอาจมีความเชื่อดั้งเดิมมากกว่าชุมชนเมืองหรือคนรุ่นใหม่ เช่น ความเชื่อเรื่องพระศรีอารียเมตตโดย ซึ่งศิษยานุศิษย์เชื่อว่า พ่อตันหรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า องค์ตัน บรมครู

๕.๑.๓ สำนักปฏิบัติธรรมภูริทัตตะ

ประวัติ แม่จันทร์ทา ฤกษ์ยาม ได้กำเนิดในตระกูล สมอาสา เป็นบุตรของพ่อทองดี แม่พรหม สมอาสา เกิดเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๔๙๐ ณ บ้านหนองไสลด ต. ดูก้อง อ. หนองฮี จ. ร้อยเอ็ด บรรพบุรุษมีอาชีพทำนา ชีวิตในวัยเด็กของแม่ทาก็เป็นเพียงลูกชาวนาชนบทธรรมดาเหมือนกับชาวชนบททั่วไป การดำเนินชีวิตค่อนข้างขัดสน เพราะความเจริญเมื่อ ๕๐ ปีก่อนยังเข้าไปไม่ถึง การคมนาคมก็ลำบากทุรกันดาร รถยนต์ต่าง ๆ ในสมัยนั้นก็ไม่มีวิ่งผ่านเข้าไป เป็นยังงี้ก็ยังไม่รู้จักจะมีก็แต่เพียงรถจักรยาน ๒ ล้อของครูที่สอนอยู่เท่านั้น ปัจจัยต่างๆ ต้องดิ้นรนแสวงหาเอง ทำเอาเองทั้งสิ้น การรักษาบำบัดโรคก็อาศัยหมอยาแผนโบราณ (สมุนไพร) ตัวยาจากการขุดเอารากไม้มาฝนกับหิน ชีวิตแม่ทาในวัยเด็กถึงฤดูทำนาก็ไปทำนา พันธุทำนาก็นำควายไปเลี้ยงตามทุ่ง สมัยนั้นการเรียนการสอนก็ไม่เจริญ ชีวิตขณะนั้นก็ป่วยกระเสาะกระแสะ สามวันดีสี่วันไข้ เวลาแม่ทาไปเรียนก็เรียนไม่รู้เรื่อง รักษาเท่าไรก็ไม่หายขาดสักที เวลาไปเรียนหนังสือได้ ๑ วัน ก็ต้องขาดเรียน ๑ วัน บางวันเรียนได้ ๑ วัน ก็ขาดเรียน ๔-๕ วัน โรคภัยก็ทั้บถมสู่ร่างกายอีกทั้งทางบ้านก็ไม่มีทุนให้เรียนหนังสือ ทางบ้านก็ให้ออกไปช่วยงานที่ทุ่งนาจนเป็นเหตุให้การศึกษาของแม่ทาไม่ก้าวหน้า จนไม่สามารถที่จะอ่านหนังสือออก ไม่สามารถเขียนหนังสือได้ คนในเขตบ้านหนองไสลดในสมัยนั้นก็ไม่ค่อยที่จะรู้หนังสือเวลาเรียนก็สักแต่ว่าเข้าเรียนครูมาสอนก็จะเขียนอักษร ก.ไก่ ข.ไข่ ไว้บนกระดานแล้วก็ให้นักเรียนเขียนเอาเองศึกษาเอง การศึกษาของแม่ทา จึงเป็นเหตุให้ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ จะเขียนหนังสือได้แต่ชื่อ นามสกุลของตัวเองเท่านั้น

หลังจากนั้นก็ออกจากการเล่าเรียน แต่ว่าโรคภัยที่เป็นอยู่ก็ยังไม่หายขาด พออายุเข้าสู่วัยสาวช่วง ๑๕-๑๖ ปี ก็ไปอยู่กินนอนที่วัดกลางพนมไพรโดยมีหลวงตาชาลีค้อยอบรม ที่วัดแห่งนี้

จะมีองค์พระธาตุเก่า ๆ เป็นคู่เก่า ๆ ใต้องค์พระธาตุ จะมีช่องเล็ก ๆ อยู่ใต้คู่พระธาตุเก่า ๆ เมื่อแม่ทาเข้าไปนั่งสมาธิในนั้นแล้วก็นั่งสงบนิ่งเพียงอย่างเดียว ไม่ได้กำหนดองค์บริกรรมใด ๆ เข้าไปนั่งก็มีความรู้สึกเพียงเย็นสบาย ท่านหลวงตาชาลี ได้แนะนำทุก ๆ คนที่เข้าไปภาวนาใต้องค์พระธาตุก็ให้ไปไหว้พระจุลธูปเทียนแล้วจึงนั่งบำเพ็ญ หลวงตาชาลีก็ให้ทุกคนนั่งสมาธิโดยมีสติอยู่กับ พุท-โธ แม่ทาเองก็ทำตามทุกอย่าง คั่นถึงเวลากำหนดจิตเจริญภาวนากลับลืมองค์บริกรรม อาณาปานสติ พุท-โธ เป็นอารมณ์เสียทุกครั้งไป ผลแห่งการปฏิบัติในครั้งนี้มีประโยชน์เกิดขึ้นกับแม่ทาเพียงอย่างเดียวคือ อาการใช้ด้วยโรคภัยต่าง ๆ ที่เรื้อรังมานานปี ตุ่มต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นตามร่างกายก็ได้หายเป็นปลิดทิ้ง หลังจากนั้นก็กลับมาทำไร่นาเหมือนเดิม การทำนาของชาวชนบทในเขตนี้มักประสบปัญหาภัยธรรมชาติไม่อำนวย บางปีก็แล้งทำนาไม่ได้ผล บางปีฝนตกหนักน้ำก็ท่วมทำให้ไร่นาได้รับความเสียหายเป็นเหตุให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเขตนี้ประสบภาวะอดอยากยากแค้นหาอยู่หากินพอประทังชีวิตไปวัน ๆ แต่แม่ทานั้นมีนิสัยประจำตัวตั้งแต่กำเนิดคือ ขยัน ซื่อสัตย์ อดทนเพียรมานะหนักก็เอาเบาก็สู้ ทำงานช่วยครอบครัวทุกอย่าง ทำนา ถอนกล้า ปักกล้า เกี่ยวข้าว ตักน้ำ ประกอบกับการทอผ้า ฯลฯ ทุกขณะจิตของแม่ทาไม่เคยว่างเว้นจาก พุท-โธ ในทุกกิจกรรม การงานดีมีสติอยู่กับ พุท-โธ ทุกอิริยาบถ เดิน นั่ง ยืน ทุกสติกำหนดรู้ พุท-โธ แม่ทาได้น้อมนำเอาคำบริกรรม พุท-โธ มาภาวนานอนอยู่เฉย ๆ สติก็ระลึกอยู่กับ พุท-โธ นั่งก็มีสติอยู่กับ พุท-โธ ข้าวอาหารก็ยังกินไม่ได้แต่ก็มีเพียงคำว่า พุท-โธ เพียงอย่างเดียวเอาจิตจดจ่อเพียงอย่างเดียวมีสติอยู่ที่ พุท-โธ ฝึกสติจิตอยู่ในองค์บริกรรมอย่างนี้มาได้ ๒ วันเพราะมั่นใจในคุณวิเศษของคำว่า พุท-โธ ต้องมีแน่นอน เข้าวันนั้นได้มีแม่ชีรูปหนึ่งชื่อแม่ชีโสมาจากวัดถ้ำกลองเพล จ.หนองบัวลำภู มาเห็นสภาพที่แม่ทานอนซมคล้ายคนใกล้จะตายก็มาพูดให้กำลังใจแล้วแนะนำให้แม่ทาฝึกสติโดยเอาคำบริกรรม พุท-โธ เป็นสติ ก็ยิ่งทำให้แม่ทาเกิดความเชื่อมั่นว่าคำว่า พุท-โธ ฝึกนานวันต่อมาแม่ทาก็คิดอยากจะทำน้ำ สามีคือพ่อบุญเหลือก็ได้ไปตักน้ำมาให้ดื่ม พอแม่ทาดื่มน้ำลงสู่ลำคอปรากฏว่าน้ำก็ไหลลื่นลงไปสู่กระเพาะโดยไม่กระฉอกออกมาเหมือนครั้งก่อน ๆ จิตใจก็ไม่ได้หวั่นไหวอะไรเหมือนดังว่าใจนั้นได้ถูกเปลี่ยนเป็นใจใหม่ที่หนักแน่นมั่นคงมาแทนที่ ลูก ๆ ก็เริ่มโตเมื่อพอที่จะมีเรี่ยวแรงก็มาทำงานช่วยสามี ทำไร่นา เลี้ยงควาย ซักผ้า เฝ้าถ่าน ทำกับข้าว ปลูกข้าว นอน ทำงานบ้านสารพัดอย่างชนิดที่ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยเดินไปนาก็ท้อง พุท-โธ ไปตลอดทาง พอหว่านข้าวก็มีสติท่อง พุท-โธ ในใจจนเสร็จ เดินกลับบ้านก็ท่อง พุท-โธ ๆ ๆ ๆ ตลอด ไม่ว่าจะทำกิจการงานใดก็แล้วแต่ก็ไม่ลืมสติอยู่กับ พุท-โธ เป็นอารมณ์อยู่ทุกขณะจิตรู้ลมหายใจเข้าออกหายใจก็อยู่กับ พุท-โธ ทุกอิริยาบถจิตก็ไม่ส่งสายออกไป นอกจากอารมณ์ พุท-โธ อยู่อย่างนั้นยกเว้นเพียงแต่เวลานอนเท่านั้นที่ขาดสติอยู่กับ พุท-โธ เมื่อตื่นมารู้สึกตัวสติก็อยู่กับ พุท-โธ หมั่น

เพียงด้วยความมีสติอยู่กับ พุท-โธ ของแม่ทานี่ปฏิบัติอย่างเอาจริงเอาจัง เอาเพียงจิตเป็นหนึ่งเดียวเท่านั้นกับคำว่า พุท-โธ ความรู้ใด ๆ ด้านธรรมะก็ไม่รู้เพราะอ่านหนังสือไม่ได้เขียนไม่ได้ มีสติรู้อยู่เพียงอย่างเดียวขณะหายใจเข้า-พุทหายใจออก-โธอยู่ในอารมณ์เดียวกับจิตเพียงอย่างเดียวพ่อแม่ครูบาอาจารย์เคยอบรมสั่งสอนว่า ไม่มีแรงอันใดเท่าแรงของกฎแห่งกรรมและการที่จะชดใช้กรรมที่ดีนั้นให้นั่งภาวนาชดใช้กรรม จึงจะถึงเจ้ากรรมนายเวรอุทิศให้ถึงจะง่ายจึงตั้งใจอย่างแน่วแน่เอาจริงเอาจังต่อการปฏิบัติธรรมเมื่อมีสิ่งมากระทบให้คิดปลง จิตจดจ่ออยู่กับ พุท-โธ เพียงอย่างเดียวในทุกอิริยาบถต่าง ๆ พอฝึกได้ ๔ ปี จิตของแม่ทาก็เริ่มเป็นทิพย์จิตใจสงบส่งกระแสจิตออกไปก็จะเห็นนิมิตต่าง ๆ มากมายคล้ายดั่งกับเรานั่งดูจอทีวี ดูภาพยนตร์เป็นฉาก ๆ เข้ามาให้จิตได้รู้ แม่ทาก็แปลกใจในความอัศจรรย์ของจิต อัศจรรย์ในอำนาจของสติที่มีเป็นหนึ่ง อารมณ์เดียวอยู่กับ พุท-โธ พอฝึกสติอย่างเข้าสู่ปีที่ ๕ จิตของแม่ทาก็ยิ่งรู้เห็นในสิ่งเร้นลับต่าง ๆ

วิธีเผยแพร่

สถานปฏิบัติธรรมภูริทัตตะ แม่จันทร์ทา ฤกษ์ยาม จะมีวิธีการเผยแพร่ธรรมะคล้ายกับวัดและสถานปฏิบัติธรรมโดยทั่วไป ไม่แตกต่างซึ่งทางวัดจะเน้นหลักที่การปฏิบัติมากกว่า โดยมีการทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็นเป็นปกติทุกวัน แต่จะมีการสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็นที่ใช้ระยะเวลามากขึ้นจากปกติในวันพระและวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ โดยจะมีการสวดอธิปิโส ๑๐๘ ในวันพระขึ้น ๑๕ ค่ำ และสวดอธิปิโส ๕๔ จบ ในวันพระปกติทั่วไป รวมทั้งการกระทำด้วยการพูดหรือการเขียน การใช้หลักประชาสัมพันธ์ พิธีตัดกรรมตัดเวร การปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง จึงทำให้ผู้ฟังมีศรัทธาและนำไปปฏิบัติตามความเข้าใจเป็นอย่างดี คุณแม่จันทร์ทา ฤกษ์ยาม มีรูปแบบและวิธีการในการเผยแผ่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวคือเป็นแม่บ้านที่ปฏิบัติธรรม โดยที่ไม่ได้ออกบวชเช่นแม่ชี ซึ่งรูปแบบเช่นนี้มีไม่มากนัก ทำให้ผู้สนใจในธรรมะการปฏิบัติแต่ไม่สามารถออกบวชจึงมีรูปแบบที่เป็นตัวอย่างในการประพฤติและปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นคุณแม่จันทร์ทายังมีผลงานเผยแผ่ในรูปแบบของการจัดพิมพ์ โดย ภัทรการต์ กัมทอง เป็นผู้เรียบเรียง เช่น อ่านก่อนตาย ก่อจะเสียดายที่จะไม่ได้อ่าน เล่ม 1-2 นอกนั้นสื่อออนไลน์ ยังช่วยให้ คุณแม่จันทร์ทา ฤกษ์ยามเป็นที่รู้จักในแวดวงผู้ปฏิบัติเป็นจำนวนมากจนกระทั่งได้มีการสร้างสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อรองรับผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมชื่อ สำนักปฏิบัติธรรม “ภูริทัตตะ” นั่นเอง

แนวทางการปฏิบัติ

การนั่งสมาธิ

ทำนอง สำคัญตรงไม่นั่งฟังอะไร การนั่งสมาธิแบบวิปัสสนา ต้องดูสัปปายะคือดูความเหมาะสมพอดีของตน จะนั่งเก้าอี้หรือนั่งขัดสมาธิกับพื้นโดยมีอาสนะบาง ๆ รอง หรือนั่งท่าหนึ่งท่าใดที่สบายแก่ตนก็ได้ (แต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน) ดังนั้น จะนั่งห้อยเท้าบนเก้าอี้ หรือว่าจะนั่งกับพื้นขัดสมาธิอยู่ หรือจะนั่งท่าใด ๆ ก็ตาม ก็ไม่เป็นไร ที่สำคัญคือ พยายามไม่นั่งฟัง คือ พยายามนั่งให้หลังไม่ฟังกับอะไร เพราะว่าตรงนี้สำคัญ คือ การเจริญสติอยู่นั่น ถ้าเมื่อได้หลังค้อมก้มลงมาข้างหน้า หรือหลังหงายไปไม่ตั้งตรงอยู่ ก็แสดงว่าผู้ปฏิบัติได้เผลอสติไป ดังนั้น การไม่นั่งฟังอะไร จะทำให้ดำรงสติอยู่ได้เสมอ และเมื่อเผลอหลับก็ตาม ตกวังศ์ก็ตาม หรืออาการใด ๆ เกิด ที่ทำให้หลังไม่ตั้งตรงทรงอยู่อย่างมั่นคง ก็จะได้รู้ตัว และมีสติ ตั้งหลังให้ตรงอยู่เสมอ ๆ

การกำหนดสติ ในการนั่งสมาธิแบบวิปัสสนา จะเป็นการมีสติดูอาการใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นของกายก็ตาม ใจก็ตาม (คือ ที่ตาก็ตาม หู จมูก ลิ้น กายหรือใจก็ตาม) ในขณะนั้น ๆ ในวินาทีนั้น ๆ กล่าวคือ อะไรเด่นชัด ชัดเจนที่สุด ก็ดูตรงนั้นไปเรื่อย ๆ อาทิ ถ้ากายปรากฏชัดเจนนกก็เฝ้าสติไปดูกาย ไปเรื่อย ๆ ถ้าอาการพองยุบที่ท้องชัดเจน ก็มีสติตามรู้อาการไปเรื่อย ๆ ถ้าการกระทบ อาทิ กายส่วนใดที่กำลังกระทบพื้นชัดเจน ก็มีสติ ตามดูตามรู้ไปเรื่อย ๆ ถ้ามีเสียงใด ๆ มากระทบหู (โสตประสาทหรือประสาทหู) ชัดเจน ก็กำหนดรู้ หรือถ้าเกิดความคิดนึกใด ๆ ชัดเจน ก็กำหนดรู้ความคิดนึกนั้น ๆ ถ้าเวทนาเกิด เช่นทุกข์หรือสุขทางกายหรือใจก็ตามเกิดขึ้น ก็กำหนดรู้ทุกข์หรือสุขนั้น ๆ ไปเรื่อย ๆ หากมีนิมิต ปิติ นิเวรณ วิปัสสนูปกิเลส ขณะนั่งสมาธิอยู่ พยายามรู้ตัวทั่วพร้อมอยู่ อาจจะทำให้เห็นภาพต่าง ๆ ขึ้นมาทางตา เป็นภาพต้นไม้ป่าเขา สถานที่ สวรรค์ นรก ภูติผีปีศาจ เทวดา ฯลฯ ใด ๆ ก็ตาม ก็เพียงกำหนดรู้ว่าเห็น แล้วก็กลับมาสติในกายและใจต่อไป โดยไม่ต้องสนใจภาพต่าง ๆ ที่เห็นนั้น ไม่ต้องนั่งคิดวิเคราะห์ต่อว่าเป็นภาพอะไร เป็นใคร อยู่ที่ไหน ไม่ต้องอยากรู้เรื่องต่อ ไม่ต้องตามไปดูว่าเหตุการณ์จะเป็นอย่างไรต่อไป ฯลฯ เพียงกำหนดรู้ว่า มีภาพ (สี หรือ รูปภายนอก) มากระทบกับ ตา (จักขุประสาท หรือ ประสาทตา ซึ่งเป็น รูปภายใน) เท่านั้น

วิธีการเดินสมาธิหรือเดินจงกรม เลือกสถานที่ยาวประมาณ ๕ เมตร ถึง ๑๐ เมตร แล้วแต่ความกว้างของสถานที่ และความรู้สึกพอดี บางที่ยาวนักก็ไม่ได้ เหนื่อย บางครั้งสั้นไปก็ทำให้เวียนหัว หันหน้าไปทางเดินจงกรม แต่อย่ามองไกลเกินไป มองทอดสายตาดูไปข้างหน้าประมาณ ๔ ก้าวเพื่อไม่ให้จิตใจวอกแวก แต่ไม่ใกล้เกินไป จนรู้สึกปวดต้นคอ มือซ้ายมาวางที่หน้าท้องและมือขวามาวางทับ เพื่อป้องกันแขนแกว่งขณะเดิน และดูสวยงาม เมื่อได้ทำที่พอดีแล้วก็

เดินก้าวขาขวาไป ก็นึกคำว่า “พุท” และเมื่อก้าวขาซ้ายไป ก็นึกคำว่า “โธ” เวลาเดินไม่หลับตาแต่ให้ลืมตา และกำหนดสัมผัสของเท้าที่ก้าวเหยียบลงพื้น เดินว่า พุทโธ ไปเรื่อย พอถึงปลายทาง เดินก็หยุดนิดหนึ่ง แล้วก็หันกลับด้านขวามือ มาทางเดิม และเดินว่า พุทโธ ต่อไป อย่าเร็วเกินไป หรือช้าเกินไป กำหนดจิตของเราอยู่ที่ก้าวเดินและคำภาวนา ไม่ให้จิตวอกแวก

สิ่งสำคัญคือ การกำหนดจิตให้ทันการเคลื่อนไหว ส่วนการเดินเป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น เราควรทำอย่างน้อย ๓๐ นาที และจะดีมากขึ้นถ้าตามด้วยการนั่งสมาธิ เพราะการเดินจงกรม เป็นการเปลี่ยนอิริยาบถ ปลดปล่อยอารมณ์ และเตรียมร่างกายให้พร้อมสู่การนั่งสมาธิ

อิริยาบถนั่งสมาธิ นั่งขัดสมาธิ เอาขาขวาทับขาซ้าย มือขวาทับมือซ้าย วางลงบนตัก ตั้งกายตรง (ไม่นั่งก้มหน้า ไม่นั่งเงยหน้า ไม่นั่งเอียงซ้าย ไม่เอียงขวา ไม่โยกหน้า ไม่โยกหลัง) ไม่กอด และขม่อวัยวะในร่างกาย วางกายให้สบาย ๆ ตั้งจิตให้ตรง ลงตรงหน้า กำหนดรู้ซึ่งจิตเฉพาะหน้า ไม่ส่งจิตให้ฟุ้งซ่าน ไปในเบื้องหน้า-เบื้องหลัง (อนาคตและอดีต) พึงเป็นผู้มีสติ กำหนดจิตรวมเข้าตั้งไว้ในจิต บริกรรม “พุทโธ” จนกว่าจะเป็นเอกัคคตาจิต

๕.๒ อภิปรายผล

บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน การแม้จะมีข้อดีหลายอย่าง แต่จุดอ่อนอย่างสำคัญคือทำให้พระเป็นฝ่ายตั้งรับ หรือเป็นฝ่ายที่รอคนเข้าวัด สมัยก่อนวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน โรงเรียนก็ตั้งที่วัด การศึกษาก็จัดที่วัด การรักษาพยาบาลก็มีที่วัด จะมาประชุมก็มาที่วัด ในแง่หนึ่งพระได้กลายเป็นผู้นำชุมชน แต่ในแง่หนึ่งได้สร้างประเพณีให้พระรอโยมเข้าวัด ตรงนี้เป็นปัญหาเพราะว่าสังคมมีการพัฒนามากขึ้นเรื่อง ๆ ประชาชนก็ถูกดึงออกจากวัด เพราะว่าโรงเรียนก็อยู่นอกวัด โรงพยาบาลก็อยู่นอกวัด จะประชุมก็ใช้ศาลากลางบ้าน การพัฒนาเช่นนี้จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าวัด แต่พระไม่คุ้นเคยกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่สามารถปรับบทบาทเพื่อรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงนี้ได้ พระสงฆ์ยังรอให้คนมาเข้าวัดเพราะยังนึกว่าวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ปัญหาคือกระแสการพัฒนาทุกวันนี้มีแต่จะดึงคนออกนอกวัด ถึงแม้กระทั่งให้คนออกนอกชุมชน พระจำนวนไม่น้อยไม่สามารถปรับบทบาทให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ได้ ยังเฝ้ารอให้คนเข้าวัด แต่พระครูพิพิธประชานาถ เป็นจุดเริ่มต้นของการปรับบทบาทของพระ ถือถ้าจะทำให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางของชุมชนต่อไป จะรอให้คนเข้าวัดเหมือนเก่าไม่ได้ แต่ต้องเข้าหาชาวบ้านกิจกรรมของท่านหลายอย่างไม่ว่าจะเป็น นากะชัยมิตร สหบาลข้าว ล้วนแล้วแต่เป็นการนำพระออกไปหาชาวบ้าน

ในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ขณะที่คนเหินห่างจากวัดไปเรื่อย ๆ เขาได้เข้าไปรับเอา ความเจริญสมัยใหม่และมีความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้น มีการศึกษาดีขึ้น ไม่เฉพาะทางโลก เท่านั้น ในทางธรรมเข้าก็มีโอกาสศึกษาได้มากแต่อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สืบเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยยอมรับเอาระบบเทคโนโลยีใหม่ ๆ การไหลของวัฒนธรรม ต่างชาติเข้าสู่สังคมไทย การคมนาคมที่สะดวกขึ้น ตลอดจนอิทธิพลด้านการสื่อสารมวลชนและ การศึกษาในสังคมไทยที่ขยายตัวมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อด้านพระพุทธศาสนาด้วย ดังนั้นผู้วิจัย จึงประมวลสาเหตุการเกิดขบวนการพุทธใหม่เป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

๑. การปรับกระบวนทัศน์ใหม่ที่จะสามารถนำหลักการสำคัญที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกมา ประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในแบบองค์รวม เพื่อจะทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างครบวงจร อัน จะส่งผลดีกับการแก้ไขปัญหาวิกฤติต่าง ๆ ของสังคม โดยจะเห็นได้จาก หลวงพ่อนาน สุทนต์โล ได้ นำเอาวิธีการจากหลักการของศาสนา รวมทั้งแนวความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การแก้ไข วิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนโยงใยถึงกันเป็นลูกโซ่ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดวิกฤติขึ้น ในด้านใดด้านหนึ่งของสังคมนั้นหมายความว่า ผลพวงจากวิกฤตินั้นย่อมกระทบต่อระบบในสังคมนั้น ด้วย เช่น บ้านเมืองปัจจุบันเกิดภาวะวิกฤติ เพราะเป็นผลกระทบจากภาวะทางเศรษฐกิจหลุดตัว นักการเมือง บุคคลในสังคมหวังที่จะกอบโกยผลประโยชน์เป็นส่วนตัวมากขึ้น ประชาชนอดอยากมากขึ้น จึงเป็นภาวะวิกฤติทางสังคมเมื่อบุคคลในสังคมมีมากขึ้นความเห็นแก่ตัวมากขึ้น สภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวจึงไม่มีใครเอาใจใส่ดูแลจนเกิดเป็นภาวะวิกฤติทางสิ่งแวดล้อม ถึงเวลา แล้วที่จะต้องนำกระบวนทัศน์ทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ ต่าง ๆ ในขณะนี้

๒. ในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และมีซับซ้อนเชิงโครงสร้างมากขึ้น เหตุผล หลาย ๆ กรณีที่มีผลผลักดัน และขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพต่าง ๆ จนทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนผ่านสภาพการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ให้เกิดภาวะแตกต่างกันไปตามสภาพ ของเหตุปัจจัยต่าง ๆ ในการศึกษานี้ได้แยกเหตุผลในการอธิบายว่ามีเหตุผลอะไรที่ขับเคลื่อนทำให้เกิด ขบวนการพุทธใหม่ เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ในทัศนะของอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่มองว่า "...ปัญหาหลายต่อหลายอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรม ล้วนเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงอย่างมโหฬาร ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมที่เกิดแก่สังคมไทยมากกว่าสามทศวรรษแล้ว ความพยายามจะแก้ปัญหาโดยการ ปรับสถาบันด้วยการเปลี่ยนวิธีการ บุคลากร ประชาสัมพันธ์ หรือรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ โดย ไม่ปรับเปลี่ยนถึงระดับโครงสร้างจะไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริง ทั้งนี้เพราะ

ความเปลี่ยนแปลงในระดับรายละเอียดปลีกย่อยจึงไม่เป็นหนทางให้เผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นได้..." ดังนั้นในความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน ทำให้เกิดขบวนการพุทธใหม่ หรือการพยายามที่จะสร้างความเป็นพุทธในลักษณะเฉพาะตามที่ต้องการ และในเวลาเดียวกันสภาพของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ส่งผลเป็นความแปลกแยกต่าง ซึ่งผู้เขียนพยายามจะมุ่งมองถึงเหตุผลที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน และภายนอก เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มาเป็นตัวเร่ง และเป็นตัวสนับสนุน รวมทั้งเชื้อให้เกิดกระบวนการพุทธใหม่อย่างต่อเนื่อง

๓. การขาดภาวการณ์นำทางด้านจิตวิญญาณ ในสภาพการณ์ปัจจุบัน สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นก็คือภาวการณ์พร่องขาดภาวการณ์นำทางจิตวิญญาณในรูปแบบพระพุทธานุศาสน์ จึงทำให้ชาวพุทธกลุ่มหนึ่งลุกออกมาแสวงหาคำตอบพุทธใหม่ ทางด้านจิตวิญญาณ หรือทางความเชื่อที่เป็นปัจเจกมากขึ้น ซึ่งในความเป็นจริง ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบควรจะเป็นของใครนั้นอาจจะไม่ชัดเจนเสียทีเดียว แต่ได้กลายเป็นว่าภาวการณ์เหล่านี้ได้ส่งเป็นความผูกติดยึดติดอย่างที่เราจะเห็น เมื่อสังคมไทยเป็นสังคมที่พยายามก้าวไปสู่สังคมในแบบ "ทุน" (Capitalism) การแสวงหาได้มา จึงเกิดการสะสม และอยากรักษาความมั่นคงเหล่านี้ ฐานความเชื่อในทางศาสนา และความเชื่อในสังคม ที่เชื่อในพลังของอำนาจ ที่มีอยู่ในตัวเอง และสิ่งที่เรียกว่า "ศักดิ์สิทธิ์" ซึ่งอาจหมายถึงการปฏิบัติ วัตถุมีฤทธิ์ หรือในเวลาเดียวกัน ก็เป็นการแสวงหาเพื่อตอบคำถามในใจ ในประเด็นของชีวิต กับปลายทางของชีวิต พร้อมทั้งแสวงหาคำตอบเหล่านั้นด้วยการเดินไปสู่ปลายทางชัดเจน กระบวนการแสวงหาจึงเริ่มขึ้น การแสวงหาคำตอบเพื่อได้ในสิ่งที่ตัวเองต้องการ จึงเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ พระพุทธศาสนาจึงถูกตีความใหม่

๔. การต้องการความมั่นคงในรูปแบบที่ตอบสนองความพึงใจในเชิงวัตถุ ซึ่งหมายถึงการที่สะสมและได้มาแล้วก็ไม่อยากสูญเสียไป จึงจะทำอย่างไรที่ให้สิ่งเหล่านี้ มีอยู่ ดำรงอยู่ แม้จะเป็นเพียงชั่วระยะสั้นแต่ก็อยากให้สิ่งเหล่านี้คงอยู่ การแสวงหาคำตอบ ในสิ่งเหล่านี้จึงเกิดขึ้นตลอดเวลา จากข้อมูลของพระเตียรวิทย์ อุตตสนุนโต (โอชาวัฒน์) การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มองว่า "ในสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกิดความกดดัน การแข่งขัน ธุรกิจ และการศึกษา... ทำให้ต้องให้แสวงหาที่พึ่งอื่น เพื่อสร้างความมั่นใจ ภูมิคุ้มกันทางความคิด และในเวลาเดียวกันเป็นการบำบัดความไม่มั่นคงทางจิตด้วย ซึ่งท่านมองว่าเหตุผลหนึ่งที่คนมาพึ่งการเข้าทรงที่ปรากฏในงานวิจัยของท่าน ท่านเสนอว่า เพราะต้องการต่ออำนาจบางอย่าง ที่จะช่วยให้เขาเหล่านั้นมีความมั่นใจและ หลีกหนี ต่อความกลัวดังที่กล่าวมา นอกจากนี้ท่านยังสรุปว่า "ร่างทรงช่วยตอบสนอง

ความต้องการและช่วยเหลือผู้คนในสภาพเศรษฐกิจและสังคมแบบใหม่ได้ส่วนหนึ่ง ซึ่งจากการที่ร่างทรงเป็นเสมือนผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในชุมชนที่มีลักษณะความเป็นสังคมสมัยใหม่ และการที่สามารถตอบสนองผู้คนในสังคมปัจจุบันได้ดีนี้เอง ทำให้ร่างทรงยังคงความสามารถดำรงอยู่ในสังคมและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน" สอดคล้องกับแนวของนักมานุษยวิทยาที่มองว่า การทรงเจ้าเข้าผีเป็นเรื่องของอำนาจ คนที่ด้อยอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจ ข้อมูลข่าวสาร การเมือง คนที่ตามไม่ทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม ก็จะหันเข้าหาคนทรงเพื่อสร้างฐานอำนาจจากสิ่งเหนือธรรมชาตินี้ให้เกิดขึ้น เท่ากับว่าท้ายที่สุดปัญหาชีวิตตนจะคลี่คลายด้วยอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของ "เจ้า" ...คนทรงเจ้านั้นเป็นวงการที่มีการเติบโต และการเติบโตนั้นดำเนินไปพร้อม ๆ กับความเปลี่ยนแปลงของสังคม...ตราบไต่ที่การทรงเจ้ายังดำรงอยู่ ตราบนั้นมันก็ยังทำหน้าที่ในตัวของมัน

๕. กลุ่มหรือบุคคลผู้ที่คาดหวังกับศาสนาและลุกขึ้นมาเป็นผู้สร้างสรรค์เอง ซึ่งอาจจะหมายถึงสำนักตีความใหม่ สำนักปฏิบัติ หรือกลุ่มเพศวิถี ที่รูปแบบศาสนากระแสหลักไม่ตอบสนองต่อความต้องการ จึงได้ลุกขึ้นมาออกแบบพระพุทธรูปศาสนาในแบบที่ตัวเองต้องการ พระพุทธรูปศาสนาในแบบนี้จึงส่งเสริมความเป็นปัจเจก หรือกลุ่มปัจเจกที่มีลักษณะเฉพาะอย่างยิ่ง และมองระบบโครงสร้างเป็นความพลาด หรือล้มเหลวจึงออกมาแสวงหาพันธกิจและตอบสนองความพึงพอใจใหม่ และแสวงหาคุณค่าแท้ในทางศาสนาจึงทำให้เกิดความมั่นคงมั่งคั่งอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ดังทัศนะของนายแพทย์ประเวศ วะสี ที่มองคณะสงฆ์ไทยผ่านกรณีการเกิดขึ้นของวัดพระธรรมกายว่าไม่สนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเพียงพอ"แม้เราจะมีวัดประมาณ ๓๐,๐๐๐ วัด มีพระกว่า ๒๐๐,๐๐๐ รูป ส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาน้อย และมักเป็นแบบสมัยเก่า การเรียนปริยัติธรรมก็เป็นแต่เรื่องแปลบาลีเป็นไทย ฉะนั้นจึงไม่เข้าใจชีวิตและสังคมสมัยใหม่ เมื่อไม่เข้าใจก็สื่อสารไม่ได้ ทำให้คนสมัยใหม่ไม่สนใจพระสงฆ์และสังคมไทยขาดประโยชน์จากพุทธธรรม" ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ Dr.Donald K.Sweater ในการปาฐกถาพิเศษ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พูดถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ตลอดระยะเวลา ๕๐ ปีที่ผ่านมาซึ่งเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อนานาชาติไทยและประเทศอื่น ๆ อย่างมหาศาล บทบาทของพระพุทธรูปศาสนาในสังคมและวัฒนธรรมไทย กำลังถูกท้าทายโดยกระแสโลกาภิวัตน์

๖. การตอบสนองกลุ่มทุน ซึ่งในที่นี้หมายถึงการออกแบบองค์กรที่เป็นไปเพื่อการสนองต่อตัวทุน และคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างหาที่สุดไม่ได้กระบวนการของการมีพลวัฒน์เชิงสังคมย่อมสะท้อนปรากฏการณ์อย่างยากที่จะกล่าวและมานำเสนออย่างเป็นสารบบและมีคุณภาพได้

อย่างแท้จริง ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นเพียงตัวชี้ให้เห็นสังคมกำลังได้รับความก้าวหน้า และความมุ่งหวังอย่างไม่เคยเป็น หรือไม่เคยปรากฏมาก่อนนั่นเอง การเติบโตของระบบพุทธทุนนิยม ถือว่าเป็นการสนองต่อระบบทุนนิยมอย่างแท้จริง การสร้างวัตถุ เพื่อสร้างวัตถุ และในเวลาเดียวกัน เพราะในทุก "เหตุผล" ซึ่งอาจหมายถึงข้ออ้างด้วยจะมีคำว่า "เพื่อ" และในคำว่าเพื่อเหล่านั้นจะมุ่งมองไปที่การสร้างวัตถุอย่างชัดเจน ปลายทางของระบบ "พุทธทุนนิยม" จึงเป็นการระดมทุนเพื่อตอบสนองทุน ในเชิงทุนจึงไม่ใช่ปลายทางที่ถูกต้องนัก

๗. ช่องว่างระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาสที่ถ่างกว้างขึ้น กระแสโลกาภิวัตน์ได้นำความเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง และรวดเร็วมาสู่สังคมไทย ขณะที่ฆราวาสโดยเฉพาะในเมืองเข้าไปรับรู้ และเกี่ยวข้องกับเปลี่ยนแปลงนี้อย่างเต็มที่ พระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังเก็บตัวอยู่ในวัด ไม่ไปรับรู้กับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเกิดช่องว่างกับฆราวาสมากขึ้น และนับวันช่องว่างดังกล่าวจะไม่จำกัดแต่เฉพาะเรื่องทางโลก หากยังรวมไปถึงเรื่องทางธรรม ทำให้ไม่สามารถเท่าทันสถานการณ์ต่าง ๆ แม้กระทั่งในวงการพุทธศาสนาเอง เมื่อสติปัญญาระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาสแตกต่างกันมากขึ้น การเติบโตใหญ่ของพุทธศาสนาแบบฆราวาส หรือการขยายตัวของแวดวงฆราวาสที่ศึกษาเรียนรู้พุทธศาสนา จากฆราวาสด้วยกัน สะท้อนถึงความรู้ความสามารถของฆราวาสที่เพิ่มมากขึ้น โดยมีเทคโนโลยี และเงื่อนไขของสังคมสมัยใหม่เป็นปัจจัยเอื้ออำนวย

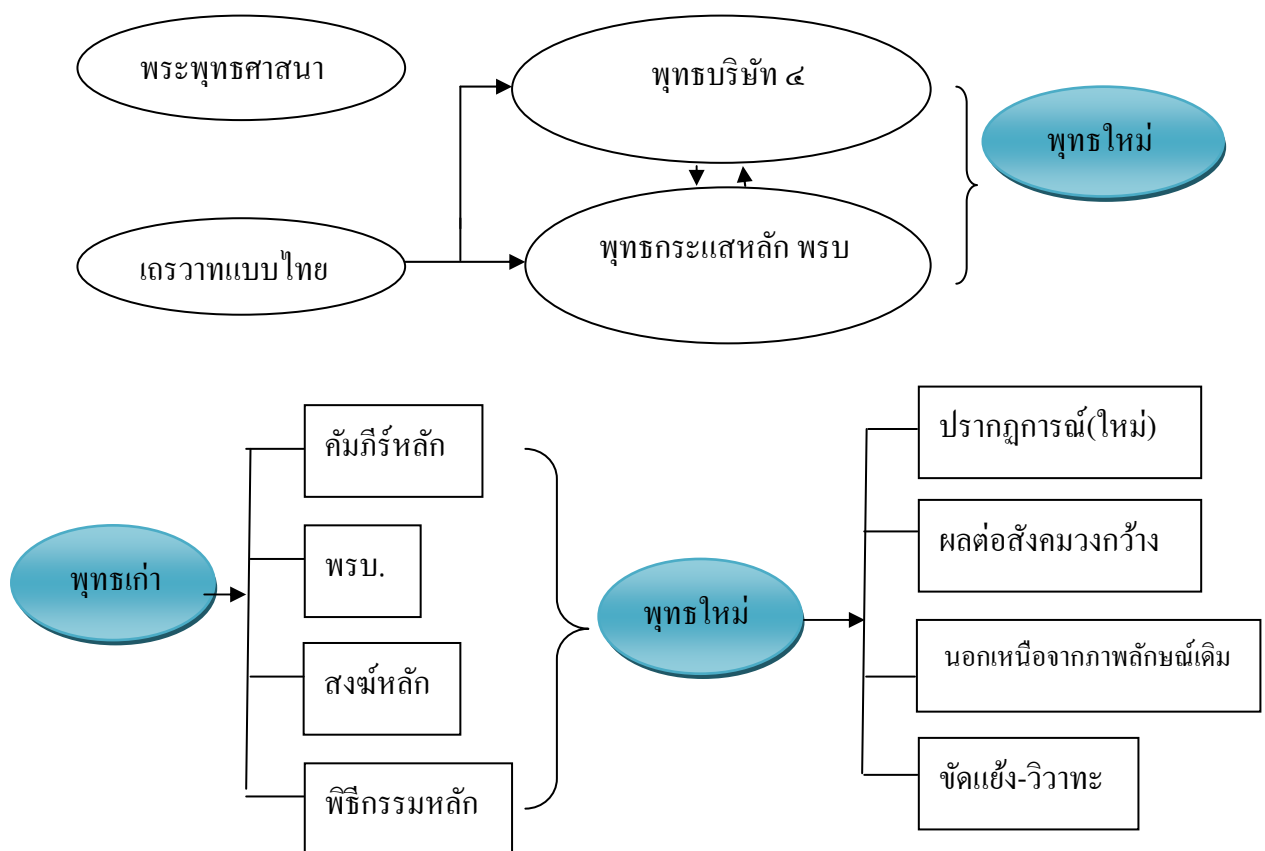
สิ่งที่อาจเกิดขึ้นตามมาก็คือ ฆราวาสจำนวนมากขึ้น จะไม่เห็นความจำเป็นต้องพึ่งพาพระสงฆ์ ทำให้ช่องว่างถ่างกว้างขึ้น จนกลายเป็นความห่างเหินต่อกัน ช่องว่างดังกล่าวในที่สุดอาจนำไปสู่ข้อขัดแย้งได้ โดยเฉพาะเมื่อมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ง่ายเนื่องจากฆราวาสได้รับรู้แนวคิดใหม่ ๆ รวมทั้งวิธีการตีความธรรมจากแหล่งอื่น ๆ ที่ต่างไปจากพระสงฆ์ เป็นไปได้ว่าความขัดแย้งใหม่ ๆ ทางด้านพระธรรมวินัยที่กล่าวมาในข้อก่อน อาจเป็นไปได้ทั้งภาพสะท้อน และผลของความแตกต่างทางความคิดของระหว่างพระสงฆ์ กับฆราวาส ดังกรณีภิกษุณี ซึ่งพระส่วนใหญ่จะคัดค้านในขณะที่ฆราวาสเป็นอันมากสนับสนุน

ผลกระทบต่อสังคม

ขบวนการชาวพุทธแนวใหม่ มีแนวโน้มว่าจะเกิดมากขึ้น เพราะปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดจากวิฤติศรัทธาทางพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ดีตาม ขบวนการดังกล่าว ยังไม่ถึงขั้นที่เป็นแบบขบวนการเคร่งคัมภีร์ หรือ Fundamentalist อย่างที่เกิดในประเทศอื่น ๆ กล่าวคือ ยังไม่ได้เรียกร้องความเป็นพุทธแท้ หรือกลับไปหาคุณค่าและวิถีปฏิบัติแบบอดีต (ตามที่เข้าใจ) อย่างเต็มที่ แม้จะพยายามเรียกร้องให้ยกฐานะพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติอย่างเป็นทางการ โดยอ้างเหตุผลทางประวัติศาสตร์ก็ตาม

ที่สำคัญขบวนการพุทธใหม่ดังกล่าวไม่ได้ต่อต้านความทันสมัย หรือคุณค่าสมัยใหม่ อย่างเช่น วัดสามัคคี วิหารธรรมบ้านหนองโดน และสำนักปฏิบัติธรรมภูริทัตตะ จะไม่มีลักษณะต่อสู้ (militant) ในทางการเมือง และอุดมการณ์โดยใช้ประวัติศาสตร์ หรือประเพณีวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือตามนิยามที่ยอมรับกัน (Thakur:75-76) โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดพระธรรมกายด้วย แล้ว ชี้มัธรับเอาวิธีการ และค่านิยมแบบทุนนิยมไปอย่างเต็มที่ โดยศาสนิกชนส่วนใหญ่ ก็มีผลประโยชน์ติดอยู่กับความเจริญแบบตะวันตก (ตรงกันข้ามกับขบวนการ fundamentalist ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นชนชั้นล่าง ที่ถูกบีบคั้นกดดันในทางเศรษฐกิจการเมือง และวัฒนธรรม เช่น ในตะวันออกกลาง อินเดีย ศรีลังกา ปากีสถาน) อย่างไรก็ตาม เป็นไปได้ว่า ในอนาคต อาจมี ขบวนการชาวพุทธแบบ fundamentalist หากมีความรู้สึกรุนแรงว่า กระแสโลกาภิวัตน์ ได้คุกคาม บั่นทอนพระพุทธศาสนากระแสหลัก ซึ่งความคิดเห็นเหล่านี้จึงเป็นกระแสที่ทำให้เกิดขบวนการ พุทธใหม่ดังแสดงในแผนภาพที่ ๕.๒

แผนภาพที่ ๕.๒ พัฒนาการของการเกิดขบวนการพุทธใหม่^๑

^๑ <http://www.bsyth.com/index.php?mo=3&art=312615> วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.

การที่มีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะมีอิทธิพลต่อความเชื่อใหม่ ๆ จะต้องมีขั้นตอน กระบวนการยอมรับสิ่งใหม่เสียก่อน จากนั้นจึงจะมีการนำความเชื่อเหล่านั้นไปใช้ ซึ่งถ้ามีปัจจัย เพียงพอแล้ว ผู้รับความเชื่อใหม่จะไม่นำความเชื่อใหม่มาใช้แบบโดด ๆ แต่จะปรับรวม หรือ ผสมผสานเข้ากับความเชื่อของตน จากการศึกษาของ Textor, Kaufman, Kirsch, Tambiah และ จุลาดชาวย รมิตานนท์ ต่างก็ยืนยันการผสมผสานความเชื่อของคนไทยเป็นอย่างดีว่า คนไทยมีความเชื่อหลายอย่างรวมกัน ไม่ได้ยึดถืออย่างใดอย่างหนึ่ง

โดยหลักการทั่วไปแล้ว ในการที่มีแนวคิดใหม่หรือโดยเฉพาะในส่วนที่เป็นนามธรรมนั้น เช่นความเชื่อทางศาสนา ผู้ก่อตั้งต่างก็จะมีคัมภีร์หรือคำสอนรวมทั้งแนวปฏิบัติไว้อย่างแน่นอน ผู้ที่เลื่อมใสหรือศาสนิกษย์จะต้องปฏิบัติตามนั้น หรือเรียกว่าวัฒนธรรมใหญ่ (A great tradition) หรือคำสอนของผู้ก่อตั้ง (Doctrinal religion) ซึ่งอาจจะรวมถึงสมาชิกของกลุ่มคนสำคัญด้วยก็ได้ เมื่อแนวความคิดเหล่านี้เมื่อเข้าสู่สังคมแล้ว ชุมชนหรือผู้รับจะทำการผสมผสานโดยนำความเชื่อของตนปนเปเข้าไปด้วย ไม่ได้ตามแม่แบบทั้งหมด ซึ่งเรียกลักษณะนี้ว่า วัฒนธรรมเล็ก (A little tradition) หรือความเชื่อแบบชาวบ้าน (Popular religion) ซึ่งแนวคิดของขบวนการพุทธใหม่เมื่อแพร่กระจายเข้าสู่ชุมชนก็มีลักษณะเป็นวัฒนธรรมเล็กดังที่กล่าวมานี้ การปฏิบัติตนของสมาชิกของขบวนการพุทธใหม่ทั้งสามสำนักในรายละเอียดจะไม่เหมือนกันแล้วแต่จะผสมผสานออกไปในแนวตามความเชื่อพื้นฐานของแต่ละท้องถิ่น

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าแต่ละขบวนการเน้นการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ตามความว่าจะทำให้ชีวิตมีความเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะวิหารธรรมบ้านหนองโดน สำนักปฏิบัติภูริทัตตะได้มีการผูกโยงเข้ากับความเชื่อลัทธิวิญญาณนิยม พระศรีอารียเมตไตรย พระยานาค สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัตถุมงคล ซึ่งเป็นสิ่งที่ควบคู่มากับสังคมไทยเป็นเวลาช้านาน ซึ่งเน้นให้มีการผูกโยงเข้ากับชีวิตประจำวันกับโลกวิญญาณ ผู้วิจัยคาดว่าน่าจะเป็นสิ่งหนึ่งที่จะทำให้ศาสนิกษย์มีความเคารพเลื่อมใสมากยิ่งขึ้น และยอมรับแนวคิดใหม่นี้ได้อย่างสนิทใจ ถึงแม้ว่าลัทธิวิญญาณนิยมใช้จะทำให้คนไม่ต้องการเหตุผลมาอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ก็ตาม แต่อาจจะมีผลดีในแง่การควบคุมความประพฤติของคนหรือชุมชนไม่ให้กระทำความผิดต่อสังคม เพราะเกรงกลัวต่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติดังกล่าว

การแพร่วัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาไม่เลือกชนิด หรือสถานที่ เป็นสิ่งที่น่าแปลกพอสมควรที่ชาวบ้าน ซึ่งผูกพันกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้รับถ่ายทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ ถึงแม้จะได้รับเอาแนวความคิดจากขบวนการพุทธใหม่มาเพียงไรก็ตาม แต่การยอมรับก็หาได้เปลี่ยนแปลงความเชื่อดั้งเดิมไม่ เพราะระบบความเชื่อของคนย่อมเปลี่ยนแปลงได้ยากอยู่แล้ว แต่

ถ้าแนวคิดนั้นมีความคล้ายคลึงในเรื่องการปฏิบัติ หรือวิธีการที่ซับซ้อน เหมือน ศาสนาพราหมณ์ การเชื่อเรื่องวิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะทำให้ความเชื่อของศาสนิกชนแต่ละขบวนการอยู่ได้นาน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่อง พระศรีอารยเมตไตรย ที่จะมาช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกดีขึ้นนั้น เป็นเพราะเหตุจากความเชื่อดั้งเดิมแล้ว ก็มาจากเหตุที่แต่ละคนที่เข้ามาจะเป็นผู้ที่มีปัญหา แทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสุขภาพ การเงิน ความรัก การเรียน การงาน ครอบครัว ฯลฯ การมุ่งเข้าสู่แต่ละขบวนการนั้นก็เพื่อต้องการให้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตของตนหมดไปตามคำบอกเล่าของผู้ที่เข้าขบวนการก่อนให้ข้อมูลไว้

สิ่งที่น่าชมเชยทั้งสามขบวนการมากที่สุด คือ ความสุภาพเรียบร้อย ทั้งการทำทางและ บุคลิกภาพให้ความสำคัญในเรื่องของความสะอาดไม่รุงรัง และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งความแตกต่างกันไปตามแนวปฏิบัติของแต่ละสำนัก เช่น หลวงพ่อนานได้จัดตั้งมูลนิธิพิพิธ ประชาชาติ และมีโครงการพัฒนาต่าง ๆ มากมาย วิหารธรรมบ้านหนองโดน จะมีพิธีสังฆทาน แจกทานแก่ผู้ยากจนในแต่ละปีเป็นจำนวนมากจะเห็นได้ว่าขบวนการพุทธใหม่แต่ละสำนักและ ชุมชนต่างมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันให้ประโยชน์ซึ่งกันและกันทั้งทางจิตใจ และสิ่งของ แต่ก็มี วิถีชีวิตเปลี่ยนไปทั้งในส่วนที่ดีและไม่ดี

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาในเรื่องขบวนการพุทธใหม่ในประเทศไทยในครั้งนี้ การผสมผสานทาง ความเชื่อทางศาสนากับแนวคิดใหม่ ในกรณีทั้งสามขบวนการนี้โดยชุมชนได้ยึดเป็นกฎเกณฑ์ของ แต่ละสำนักแล้วทำการผสมผสานอย่างกลมกลืนกับวิถีการดำเนินชีวิตของตนเรื่องการผสมผสาน ความเชื่อดั้งเดิมกับกับเชื่อทางศาสนาเช่นนี้เกิดมานานและมีตลอดเรื่อยมาในสังคมไทยการที่ ชุมชนได้เปลี่ยนแนวประพฤติปฏิบัติที่ปรากฏการณ์ที่เห็นเป็นสถานการณ์ที่แท้หรือไม่เป็นสิ่งที่น่า ศึกษาไม่น้อยในการศึกษาแนวคิดใหม่ดังกล่าวทำให้ความเชื่อของประชาชนเปลี่ยนไปอย่างไร ต้องมีการสังเกตอย่างใกล้ชิด และสิ่งสำคัญที่สุดภายใต้ความเชื่อดังกล่าวมีระบบการเรียนรู้หรือไม่ มีประโยชน์ต่อการศึกษาหรือไม่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเพียงปรากฏการณ์ของขบวนการพุทธใหม่ในประเทศไทย บางขบวนการเท่านั้น ซึ่งในประเทศไทยยังมีขบวนการพุทธใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายเพื่อ ตอบสนองความต้องการของสังคม ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปน่าจะศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

๑. การศึกษาขบวนการพุทธใหม่ที่เกิดขึ้นตามส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทย เพื่อจัดทำ เป็นข้อมูลสารสนเทศ

๒. การปฏิบัติตามความเชื่อที่จริงของประชาชนโดยไม่เน้นขบวนการใดขบวนการหนึ่ง โดยเฉพาะ เมื่อทำการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นองค์รวมและมีการเคลื่อนไหวจะเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ

๓. การถ่ายทอดการผสมผสานแนวคิดใหม่กับความเชื่อดั้งเดิมในชุมชนโดยศึกษาโครงสร้างวัฒนธรรมแต่ละชุมชนให้ชัดเจน

๕.๔ อิทธิพลต่อสังคม

คุณแม่จันทร์ทา ฤกษ์ยาม สำนักปฏิบัติธรรมภูริทัตตะ เป็นอุบาสิกาที่ปฏิบัติตามแบบของชมราวาส ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดี ดังนั้น รูปแบบเช่นนี้จึงมีอิทธิพลค่อนข้างสูงเนื่องจากชมราวาสที่เป็นเพศหญิงยังมีไม่มากนักรวมทั้งในปัจจุบัน การยอมรับความเท่าเทียมในการบรรลุธรรมของพระพุทธศาสนา เช่น ส่วนเสริมให้ประชาชนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก อีกทั้ง การให้คำแนะนำในการปฏิบัติธรรมซึ่งมาจากการปฏิบัติด้วยตนเอง ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ บทบาทเหล่านี้จึงมีผลกระทบต่อสังคมไทยในอีกด้านหนึ่ง ไม่น้อยเลยทีเดียว